

Kedves Kollégák, kedves Barátaink!

A Magyar Művészeti Akadémia zenepedagógusainkat köszöntő ünnepén Falvai Sándor után most az idén 75 éves Szathmáry Lilla orgonaművészt, tanárt, karvezetőt köszöntjük. Nekem jutott az a megtisztelő szerep, hogy egykori tanítványaként a laudációt elmondjam.

A „pedagógus” szó eredeti görög jelentése olyan embert jelöl, aki a gyermeket elvezeti az iskolába, a tudás szent helyére. A gyermek számára „irányt” mutat, mely felismert céljához vezet. Egykori tanáraink közül az 1967-ban megismert Szathmáry Lilla, aki Gergely Ferenc növendékeként velem hospitált pedagógiai diplomája megszerzéséhez, ilyen ember, ilyen pedagógus. A tanítandó növendék lényét megismerve mindig a célhoz vezető úton vezetett, s egész különleges beleérző képességgel nem csak az éppen megoldandó zenemű megtanulásánál, hanem az élet egyéb nagy kérdéseinél is mindig bátran számíthattam bölcs tanácsaira.

Szathmáry Lilla végtelenül szerény ember. Ha életrajza fő állomásait akarjuk fölrajzolni, még a kérdést is elhárítja. „*Nekem nem is volt életrajzom*”, mondja, mert úgy érzi, pályája beleolvad a magyar történelem, saját családja, barátai, kollégái életművébe. Édesapja, Szathmáry Lajos (1903–1994) tanár, művelődésszervező, Németh László tanártársa, Égető Eszter Szilágyi tanár urának modellje, nemzedékek számára jelentett vészterhes időkben emberi példát. Bátyja, a Németországban élő Szathmáry Zsigmond, nemzetközi rangú orgonaművész és zeneszerző.

Pedig Szathmáry Lillának már az életkezde is rendkívüli. 1944. július 3-án Pápán született, egy légiriadó apokaliptikus körülményei között. A város főterén, szülei harmadik gyermekeként, az utca kövezetén. Két idősebb testvérkéje egyedül volt otthon, édesapja a fronton, ezért amikor az alkalmi orvos megkérdezte, hogy a kórházba, vagy haza vigyék-e a mamát és gyermekét, az első két szó, amit Lilla az édesanyja szájából hallhatott, ez volt: „*Haza, haza!*”

Otthonára, gyermekkorára úgy emlékszik vissza, hogy az minden nehézség és átélt tragédia ellenére boldog volt. Boldog volt, mert édesanyja mindig velük volt, a családból valaki mindig muzsikált, sokszor többen is együtt, és gimnáziumi tanár édesapjához, 1946-tól már Budapesten a Csaba utcában, mindig jöttek a tanítványok, sok érdekes ember. Lilla is mindig ott lehetett a felnőttek között. Édesapja íróasztala fölött Karácsony Sándor, a 20. század magyar neveléstörténetének egyik legnagyobb alakjának a képe függött, s Lillára mély hatást gyakorolt az a *mód*, ahogy édesapja a hozzáfordulókkal beszélt, tanította őket. Ha a kislánytól megkérdezték, mi szeretne lenni, ha nagy lesz, hamar kész volt a válasszal: „Mama és vendég”. Mert az ő családjukban jó volt gyereknek és vendégnek lenni.

Lilla igen korán, 4 és fél éves korában kezdett zenét tanulni, zongorista édesanyja foglalkozott vele, majd 6 éves korától Hannig Pál magán zeneiskolájába íratják, ahol 5 évig *csellózni tanult*. De jött egy

ínhüvelygyulladás, és a hangszer tanulást egy időre abba kellett hagynia. A hangszer hiányát a *kóruséneklés* pótolta. 14 éves korától a Szilágyi Erzsébet Gimnázium növendéke lett, ahol *Mohayné Katanics Mária* legendás kórusában 10 évig énekelt a középszólamokban. Közben 16 éves korától már *Gergely Ferenc* orgonista-növendékei között is ott találjuk. Két csodálatos tanár-egyéniség egyengette tehát Szathmáry Lilla útját a Zeneakadémia felé, ahová az érettségi után az orgona-karvezetés szakra fel is vették. Párkai István, Vásárhelyi Zoltán, Bárdos Lajos nevét emlegeti, mint akik a már említett tanárai mellett a Főiskolán igen nagy hatással voltak rá.

Emlékeim szerint, amikor az 1967–68-as tanévben Gergely Ferenc tanár úr irányítása alatt növendékként hozzá kerültem, már a legelső órán az orgona, mint hangszer, speciális *billentéséről* tanított.

Igen, mondja Lilla most is, egész életében az foglalkoztatta, hogyan lehet az orgonán, a hangszerek királynőjén is *muzsikálni*. A gyermekkorában tanult cselló, vagy az énekkar belső szólamainak a mintájára *hogyan lehet ezen az alapvetően gépszerűen működtetett hangszeren mégis mindent elénekelteni*. Mert a közhiedelemmel szemben, vallja, igenis létrehozható a crescendo, a hangerő növelése az orgonahangnál is. A zeneakadémiai könnyűjárású elektronikus hangszernél, ellentétben a mechanikus orgonákkal, elég volt csak lazán érinteni a billentyűket, *leggero* játékkal. Lilla szerint a „szétszedett” hangok játék közben egyre hosszabbak és hosszabbak lesznek. Egy Bach-műben, mely mindig tökéletes, a természet mintájára létrejött *szervesség értelmében* – a muzsika sejtjeiig lehatolva – a Mű belső *irányait* kell mindig megmutatni. Mert egy jó műben nincs két egyforma hang, vallja. Viszonyukat arzis-theziszre bontva, a hangot az orgonán is állandóan létrehozzuk, mely megszületik, felerősödik, majd elhal.

Orgonistának lenni igen nehéz hivatás. Az egyházzenei kántori szolgálat, a tanári pálya és a koncertpódium hármasságából Szathmáry Lilla három gyermeke, 8 unokája mellett a tanításban találta meg pályája végső értelmét. Növendégeit „gyermekeim”-nek szólítja, azok őt „Lillamami”-nak hívják. Gyermekek-szülő kapcsolatban élt mindig velük. A szó világi értelmében sohasem sztárokat, hanem közösségüket szolgáló zenetanárokat, vagy a magyarországi egyházzene áldozatos, elkötelezett szereplőit nevelte a pályára.

Tavaly Laci fiam esküvőjén Lilla egyik növendéke ült az orgonánál. Lilla utólagos beszámolóját meghallgatva felsóhajtott, és nyugtázta, hogy „hál’ Istennek minden rendben ment...”

Drága Lilla! Tanítványaid, tisztelőid nevében hadd köszönjük meg, hogy annyi mindenre megtanítottál bennünket, hogy kiváló muzsikusként, az orgonapad mellől nem csak mesterségbeli tudást, hanem sok emberséget, élettudományt is kaptunk Tőled. A Jó Isten sokáig éltesse!

Budapest, 2019. október 7.

Szőnyiné Szerző Katalin